

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล มคธเป็นไทย
สอบ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑

๑. วุตตัม ทิ ภควตา ภารทวาชสฺส นาม พฺรหฺมณสฺส ฅมฺมํ เทเสฺนเตน
สทฺธาชาโต อุปสงฺกมตี อุปสงฺกมิตฺวา ปยฺริฐาสตี ปยฺริฐาสนฺโต โสตํ โอทหตี
โอทิตโสโต ฅมฺมํ สฺขนาตี สฺขตฺวา ฅมฺมํ ชาเรตี ฅตานิ ฅมฺมานํ อตฺถํ อุปปริกฺขตี
อตฺถํ อุปปริกฺขโต ฅมฺมา นิชฺฅานํ ฅมนฺตี ฅมฺมนิชฺฅานกฺขนฺตียา สตี ฉนฺโท ชายตี
ฉนฺทชาโต อฺสฺสหตี อฺสฺสหิตฺวา ตฺลยตี ตฺลยิตฺวา ปทหตี ปทิตตฺโต สฺมานิ กาเยน
เจว ปรมตฺถสจฺจํ สจฺจิกโรตี ปญฺญา ย จ ตํ ปฏฺวิชฺฅตี ปสฺสตีตี ฯ

มชฺฅิมปณฺณาสกสฺส ปญฺจมวคฺเค จงฺกีสฺสุตฺตปาลี ฯ

ปยฺริฐาสตีตี สนฺติเก นิสฺสีตี ฯ โสตฺนฺตี ปสาทโสตํ ฯ ฅมฺมนฺตี เทเสนาฅมฺมํ ฯ
ชาเรตีตี ปคฺคณํ กตฺวา ชาเรตี ฯ อุปปริกฺขตีตี อตฺถโต จ การณฺโต จ วิมฺสตี ฯ
นิชฺฅานนฺตี โอลอกนํ ฅมนฺตี อិฉ สีสํ กถิตํ อិฉ สฺมาธิตี เอวํ อฺปฏฺจหนฺตีตี อตฺถโต ฯ
ฉนฺโทตี กตฺตฺกมฺยตาฉนฺโท ฯ อฺสฺสหตีตี วายมตี ฯ ตฺลยตีตี อนิจฺจาทิวเสน ตีเรตี ฯ
ปทหตีตี มคฺคปฺปชานํ ปทหตี ฯ กาเยน เจว ปรมตฺถสจฺจนฺตี สหชาตนามกาเยน จ
นิพฺพานํ สจฺจิกโรตี ปญฺญา ย จ กิเลสํ นิพฺพิชฺฅิตฺวา ตเทว วิภูตํ ปากฺกํ ปสฺสตีตี
ตพฺพณฺณนา ฯ

ปยฺริฐาสตีตี อฺปฏฺจจานวเสน อฺปคฺคนฺตฺวา นิสฺสีตี ฯ โสตฺนฺตี ปสาทโสตฺนฺตี
อาห ตถฺยํ สวานาย โอททิตพฺพนฺตี ฯ ชาเรตีตี ททเยน สนฺชาเรตี ตตฺถ นํ จเปตี ฯ
อตฺถโตตี ยถาตสฺส ฅมฺมสฺส อตฺถโต ฯ การณฺโตตี ยุตฺตีโต เหตุทาทรณฺโต
อฺปปตฺตีโต ฯ โอลอกนฺตี เอวเมตฺนฺตี ยถาสภาวโต ปญฺญาจกฺขฺนา ทฏฺจพฺพตฺตํ
ฅมนฺตี สหนฺตี ฯ ตํ ฅมนํ ปิจฺจลฺมจฺจปฺจฺจํ วิย อธิคฺคนฺตฺวา อตฺถสฺส จิตฺเต อฺปฏฺจ-
จानนฺตี อาห อิจาตีอาทึ ฯ ฯเปฯ สหชาตนามกาเยนาตี ยา ปญฺญา สหชาตนาม-



กาเยน สมปาเบติ ตเทว สจฉิกิริยมานัน นิพพานัน เตเนว สา สจฉิกิริยาภิสมเยน วิภูตัง
 ปากภูมฺ กโรนฺตา ปสฺสตี ปจฺจกฺขํ กโรตีติ ตฺถุฏฺฐิกา ฯ (มงคลสูตรที่ปณินยา ปจโม ภาโค/
 ข้อ ๑๒๓ - ๑๒๔)

๒. รูปียสิทฺษาปทวณฺณนาทีสุ สีลวโต อปจฺจเวกฺขิตปริโภโค อิณปริโภโค
 นามาติ วุตตํ ฯ

ตสฺมา ยถาวุตฺตมาทีนํ สมปฺสฺสนฺเตน ปจฺจยา ปจฺจเวกฺขิตพฺพาว ฯ
 ปจฺจเวกฺขณฺเตน จ กาลตฺตเย ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ ฯ ตตฺถ ปฏฺฐิลากาเล ยถापจฺจยํ
 ปวตฺตมานันฺ ธาตุมตฺตเมเวตํ ยทิตํ จีวรนฺตยาทีนา ธาตุปจฺจเวกฺขณฺน วา สพฺพานิ
 ปน อิมานิ จีวรานิ อชฺฉิคุจฺฉนีนยานีตฺยาทีนา ปฏฺฐิกุลปจฺจเวกฺขณฺน วา สกิมฺปิ ปจฺจ-
 เวกฺขิตพฺพํ ฯ เอวํ ปจฺจเวกฺขิตฺวา จปีตานญฺหิ ปฏฺฐิลากาลโต อุกฺทํ ปริโภโค
 อนวชฺไชว อธิฏฺฐจทิตฺวา จปีตปตฺตจีวรานันฺ วिय ฯ ปจฺจเวกฺขณาย อาทิสฺสุทฺธิทสฺสน-
 ปรมตํ น ปริโภคกาเล ปจฺจเวกฺขณปฏฺฐิกฺเขปปรํ ฯ ตสฺมา ปริโภคกาเล ปฺน
 ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ ฯ ตตฺถ ทิ ปฏฺฐิสงฺขา โยนิโส จีวรํ ปฏฺฐิสฺเสวามีตฺยาทีนา ตํชณฺิกปจฺจ-
 เวกฺขณฺน ปริโภคสมํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ ฯ

วุตฺตตฺถจฺจกฺกธาสฺส จีวรํ ปริโภเค ปริโภเค ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ ปิณฺทปาโต
 อาโลเป อาโลเป เสนาสนันฺ ปริโภเค ปริโภเคติ ฯ (มงคลสูตรที่ปณินยา ปจโม ภาโค/ข้อ
 ๑๒๕ - ๑๒๖)

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๔

แปล มคธเป็นไทย

๑. สมจริงดังพระดำรัสที่พระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อจะทรงแสดงธรรมแก่พราหมณ์ ชื่อว่าภารทวาชะ ตรัสว่า กุลบุตรผู้เกิดศรัทธาแล้ว ย่อมเข้าไปหา ครั้นเข้าไปหาแล้ว ย่อมนั่งใกล้ เมื่อนั่งใกล้ ย่อมเงียโสต เงียโสตแล้ว ย่อมสดับธรรม ครั้นสดับแล้ว ย่อมทรงจำธรรมไว้ ย่อมพิจารณาเพื่อความแห่งธรรมที่ทรงจำไว้แล้ว เมื่อพิจารณาเพื่อความอยู่ ธรรมทั้งหลาย ย่อมทนซึ่งการเพ่งพินิจ เมื่อมีความทนซึ่งการเพ่งพินิจธรรมอยู่ จันทะย่อมเกิด ผู้เกิดจันทะแล้ว ย่อมอุตสาหะ ครั้นอุตสาหะแล้ว ย่อมไตร่ตรอง ครั้นไตร่ตรองแล้ว ย่อมเริ่มตั้งความเพียร เป็นผู้มัตนตั้งความเพียรแล้ว ย่อมทำปรมัตถสัจจะให้แจ้ง ด้วยกาย และย่อมแห่งตลอด ย่อมเห็นปรมัตถสัจจะนั้นด้วยปัญญา ฯ

บาลีจังกีสสูตร ในปัญจมรรค มัชฌิมปัณณาสก์ ฯ

อรรถกถาจังกีสสูตรนั้นว่า บทว่า ปยิริุปาสติ คือ ย่อมนั่งในที่ใกล้ ฯ บทว่า โสตํ ได้แก่ โสตประสาท ฯ บทว่า ธมฺมํ ได้แก่ เทศนาธรรม ฯ บทว่า ชาเรติ ความว่า ย่อมทรงจำทำให้คล่องแคล่ว ฯ บทว่า อุปปริกฺขติ ความว่า ย่อมพิจารณาโดยผล และโดยเหตุ ฯ บทว่า นิชฺฌมานํ เป็นต้น ความว่า ธรรมทั้งหลาย ย่อมทนซึ่งการตรวดดู \\\อธิบายว่า ย่อมปรากฏอย่างนี้ว่า คืออันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้แล้วในที่นี้ สมภาอันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้แล้วในที่นี้ ดังนี้ เป็นต้น ฯ ความพอใจคือความเป็นผู้ใคร่เพื่อทำ ชื่อว่า จันทะ ฯ บทว่า อุตฺสฺสหติ ได้แก่ ย่อมพยายาม ฯ บทว่า ตฺลุยติ ความว่า ย่อมพิจารณาด้วยอำนาจแห่งไตรลักษณ์มีอนิจจลักษณะ เป็นต้น ฯ บทว่า ปทหติ ความว่า ย่อมเริ่มตั้งความเพียรอันนับเข้าในองค์มรรค ฯ คำว่า กาเยน เจว ปรมตฺถสจฺจํ ความว่า ย่อมทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพานด้วยนามกาย (จิตและเจตสิก) ที่เกิดร่วมกัน และซ้ำแรกก็เลสทั้งหลาย ย่อมเห็นพระนิพพานนั้นแลแจ่มแจ้ง คือปรากฏชัดด้วยปัญญา ฯ



ฎีกาจึงก็สูตรนั้นว่า บทว่า ปยิริอุปาสติ ความว่า ย่อมเข้าไปนั่งใกล้ด้วยอำนาจการบำรุง ฯ พระอรรถกถาจารย์กล่าวว่า บทว่า โสโต ได้แก่ โสตประสาธ ด้วยความประสงค์ว่า ก็โสตประสาธนั้น อันบุคคลควรเจียเพื่อสดับ ฯ บทว่า ธาเรติ ความว่า ย่อมทรงจำไว้ได้ด้วยหทัย คือ เก็บธรรมนั้นไว้ในหทัยนั้น ฯ บทว่า อตฺถโต ความว่า โดยผลแห่งธรรมตามที่ทรงจำไว้แล้ว ฯ บทว่า การณโต ความว่า โดยสมควร คือ โดยเหตุและอุทาหรณ์ ได้แก่โดยความเหมาะสม ฯ บทว่า โอลอกนํ ความว่า ธรรมทั้งหลายย่อมทน คือย่อมธำรงไว้ได้ซึ่งสภาวะอันจะพึงเห็นได้ด้วยปัญญาจักขุตามสภาวะว่า ข้อนี้เป็นอย่างนี้ ฯ ความทนได้นั้น ก็คือกิริยาที่เนื้อ ความปรากฏในจิตเพราะได้บรรลุ ดุจแนวทางปลากราย เพราะเหตุนั้น พระอรรถกถาจารย์จึงกล่าวว่า อิธ ดังนี้ เป็นต้น ฯ บทว่า สหชาตนาหมกาเยน ความว่า ปัญญาโดยอ้อมยังพระนิพพานให้ถึงพร้อมด้วยนามกายที่เกิดร่วมกัน ปัญญาอันทำพระนิพพานที่ตนกำลังทำให้แจ้งนั้นนั้นแล ให้แจ่มแจ้งคือให้ปรากฏชัด ชื่อว่าเห็นอยู่ คือทำให้ประจักษ์อยู่ด้วยการบรรลุถึงการกระทำพระนิพพานให้แจ้งนั้นนั้นแล ฯ

๒. ในอรรถกถาทั้งหลาย มีอรรถกถารูปยลิกขาบท เป็นต้น ท่านกล่าวว่า การบริโภคปัจจัยที่มีได้พิจารณาของภิกษุผู้มีศีล ชื่อว่า การบริโภคโดยความเป็นหนี้ ฯ

เพราะฉะนั้น ภิกษุผู้เล็งเห็นโทษดังกล่าวมาแล้ว ต้องพิจารณาปัจจัยทั้งหลายแน่แท้ ฯ ก็เมื่อจะพิจารณาต้องพิจารณาในกาลทั้ง ๓ ฯ บรรดากาลทั้ง ๓ นั้น ในกาลที่ได้รับ ต้องพิจารณาแม้คราวเดียวด้วยธาตุปัจจเวกขณะ (ด้วยการพิจารณาโดยความเป็นธาตุ) ว่า ผ้าจีวรผืนนี้เป็นไปตามปัจจัย เป็นเพียงธาตุเท่านั้น ดังนี้ เป็นต้น หรือต้องพิจารณาด้วยปฏิภูมปัจจเวกขณะ (ด้วยการพิจารณาโดยความเป็นสิ่งปฏิภูม)ว่า ก็ผ้าจีวรเหล่านี้ทั้งหมด เป็นสิ่งไม่น่ารังเกียจ ดังนี้ เป็นต้น ฯ ความจริง การที่ภิกษุบริโภคใช้สอยปัจจัยที่พิจารณาอย่างนี้แล้ว เก็บไว้ต่อจากกาลที่ได้รับยอม หาโทษมิได้เลย เปรียบเหมือนการที่ภิกษุใช้สอยบาตรและจีวรที่อธิษฐานเก็บไว้ ฉะนั้น ฯ การพิจารณาในกาลได้รับนี้ มุ่งแสดงถึงความบริสุทธิ์เบื้องต้นแห่งการพิจารณา มิใช่มุ่งถึงการปฏิเสธการพิจารณาในกาลบริโภคใช้สอยไม่ ฯ เพราะฉะนั้น ในกาลบริโภคใช้สอย ต้องพิจารณาซ้ำอีก ฯ ก็ในกาลบริโภคใช้สอยนั้น ต้องพิจารณาพร้อมกับการบริโภคใช้สอยด้วยตั้งฉกปัจจเวกขณะ

(ด้วยการพิจารณาอันเป็นไปในขณะนั้น) ว่า เราพิจารณาโดยแยกกายแล้ว จึงใช้สอยจีวร
ดังนี้เป็นต้น ฯ

อนึ่ง พระอรรถกถาจารย์ กล่าวไว้ในอรรถกถาทั้งหลายว่า จีวรต้องพิจารณา
ทุกขณะที่ใช้สอย ๆ บิณฑบาตต้องพิจารณาทุกคำกลืน ๆ เสนาสนะต้องพิจารณาทุกขณะที่
ที่ใช้สอย ๆ ฯ

พระราชปริยัติบดี ทัศนโม วัดสามพระยา...แปล.
สนามหลวงแผนกบาลี...ตรวจแก้.